

mgr Maciej Skuczyński
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
skuczynski.maciej@gmail.com

ROLA ORGANIZACJI WSPÓŁPRACY ISLAMSKIEJ W ROZWIĄZYWANIU KONFLIKTÓW MIĘDZYNARODOWYCH NA PRZYKŁADZIE WOJNY DOMOWEJ NA MINDANAO

THE ROLE OF THE ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION IN SOLVING INTERNATIONAL CONFLICTS ON THE EXAMPLE OF CIVIL WAR ON MINDANO

Streszczenie: Autor omawia rolę Organizacji Współpracy Islamskiej w rozwiązywaniu konfliktów międzynarodowych na przykładzie konfliktu na Mindanao w Republice Filipin. W artykule przedstawiona zostanie istota organizacji i prowadzone przez nią działania na rzecz pokoju ze szczegółowym omówieniem tych działań, które odnoszą się do zagadnienia konfliktu na Mindanao. Celem artykułu jest zaprezentowanie współczesnej działalności na rzecz rozwiązywania konfliktów międzynarodowych związanych ze społecznością muzułmańską. W tekście autor odnosi się do stałego wsparcia udzielanego mniejszości muzułmańskiej przez państwa muzułmańskie, które są jednocześnie członkami OWI. O ile państwa te z reguły nie angażują się we wspólne przedsięwzięcia na dużą skalę, o tyle okazują wyjątkową solidarność w sytuacji, gdy łamane są prawa społeczności muzułmańskiej w innych państwach.

Słowa kluczowe: Mindanao, Filipiny, Organizacja Współpracy Islamskiej, Moro, Bangsamoro

Abstract: The author discusses the role of the Organisation of Islamic Cooperation in solving international conflicts on the example of the conflict on Mindanao in the Republic of Philippines. The article presents the essence of the organisation and its actions carried out in the name of peace with a detailed description of those which refer to the conflict on Mindanao. The aim of the article is to present the current activity for the sake of solving international conflicts connected with Muslim community. In the text the writer refers to the constant support given to the Muslim minority by Muslim states, which are also the members of the OIC. As much as those states do not get involved in joint undertakings on a big scale, they do show an extraordinary solidarity in the situation where the rights of Muslim community are broken in other countries.

Key words: Mindanao, Philipinnes, the Organisation of Islamic Cooperation, Moro, Bangsamoro

Wstęp

W tekście niniejszym autor porusza zagadnienie działalności Organizacji Współpracy Islamskiej (*Organisation of Islamic Cooperation*; OWI) w zakresie zapobiegania konfliktom międzynarodowym oraz innych działań na rzecz pokoju. W artykule zwraca się uwagę na charakterystyczną dla organizacji o charakterze religijnym stronniczość. W sytuacji, gdy jedną ze stron konfliktu jest społeczność muzułmańska, państwa członkowskie OWI, angażując się w konflikt, opowiadają się po jej stronie niezależnie od zasad słuszności, a nawet własnych interesów. Swoista presja wyznaniowa na państwa muzułmańskie zmniejsza się, gdy konflikt występuje pomiędzy państwami członkowskimi OWI. Wówczas działalność na rzecz pokoju OWI w praktyce okazuje się nieskuteczna. Te zagadnienia zostaną szerzej przedstawione na przykładach ze szczególnym omówieniem konfliktu na Mindanao w Republice Filipin. Na Filipinach separatysty muzułmańscy, skupieni w takich ugrupowaniach, jak. Narodowy Front Wyzwolenia Moro i Islamski Front Wyzwolenia Moro, od wielu lat walczą o autonomię i niepodległość.

OWI jest drugą największą pod względem liczby państw członkowskich organizacją międzynarodową po Organizacji Narodów Zjednoczonych. Należy do niej 57 państw¹ o charakterze muzułmańskim². Pomimo że głównym spoiwem członków OWI jest religia, to pod jej auspicjami prowadzone są przedsięwzięcia o charakterze świeckim. Miedzy innymi promowanie praw człowieka, współpraca gospodarcza, konsolidacja polityczna, działania na rzecz pokoju.

Przed 2011 r. oficjalna nazwa OWI brzmiała: Organizacja Konferencji Islamskiej (*Organisation of the Islamic Conference*; OKI)³. Nazwę zmieniono podczas 38. Islamskiej Konferencji Ministrów Spraw Zagranicznych (organ OWI), która odbyła się w dniach 28–30 czerwca 2011 r. w Astanie (Republika Kazachstanu). Wówczas wydano rezolucję, na mocy której dokonano zmiany nazwy, uznając że nowa nazwa lepiej wyraża funkcję i cele organizacji (*On Changing the Name*, 2011). Jednocześnie pozostał rozpoznawalny na świecie akronim angielski (OCI).

Organizacja powstała 25 września 1969 r. w Rabacie (*Ar-Ribāt*) w Królestwie Marokańskim. Oficjalnym powodem jej zawiązania było podpalenie meczetu al-Āqsà w Jerozolimie. Rzeczywisty powód był zgoła inny. Do podpalenia meczetu doszło 21 sierpnia 1969 r. Stosunkowo krótki czas pomiędzy utworzeniem tak licznej organizacji a tym wydarzeniem wzbudza uzasadnione wątpliwości. Ponadto podpalenia dokonał Australijczyk, którego stan zdrowia psychicznego był kwestionowany (Hossain, 2012). Trudno zatem uznać, by podobny incydent był czymś więcej niż zaledwie pretekstem.

Rzeczywistym powodem utworzenia OWI była druzgocąca porażka państw arabskich w wojnie sześciodniowej przeciwko Państwu Izrael. Niemożność samodzielnego

¹ Państwo Palestyna nie jest powszechnie uznawane na arenie międzynarodowej, lecz OWI, podobnie jak Liga Arabska, uznaje je za państwo członkowskie.

² Z założenia państwa te mają mieć ludność w większości o wyznaniu muzułmańskim, ale ta zasada nie jest ściśle przestrzegana. Por. Republika Gujany, Republika Gabońska, Republika Ugandy i in.

³ W dalszej części pracy konsekwentnie będą używane skróty OWI i OKI – w zależności od omawianego okresu.

pokonania rywala skłoniła państwa arabskie do utworzenia szerszego frontu muzułmańskiego. Warto wskazać, że głównym podmiotem zainteresowanym utworzeniem OWI było Królestwo Arabii Saudyjskiej, które za pomocą tej organizacji dążyło do zwiększenia własnych wpływów w polityce międzynarodowej (Azin, 2012). Dotąd były one ograniczane przez popularność idei panarabskich – z założenia stojących w opozycji wobec ustroju Arabii Saudyjskiej i interesów rodu Saudów (*Āl Sa'ūd*). Koncepcja OWI stanowi odejście od idei panarabizmu na rzecz umiarkowanego panislamizmu. Państwa członkowskie tej organizacji integrują się ze sobą nie na podstawie wąsko rozumianej wspólnoty kulturowej, lecz wspólnoty religijnej – muzułmańskiej *ummy* (*ummat al-islāmiyya*).

Cele OWI wyrażone są w Karcie Organizacji Współpracy Islamskiej z 1972 r., która jest swoistą konstytucją organizacji. Na potrzeby niniejszego artykułu warto przytoczyć część z nich, które odnoszą się (także potencjalnie) do konfliktów międzynarodowych:

- przyczynianie się do utrwalenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, promując dialog między cywilizacjami, kulturami i religiami;
- utrzymywanie dobrych relacji i przestrzeganie zasad dobrego sąsiedztwa, wzajemnego szacunku i współpracy pomiędzy państwami;
- promowanie praw człowieka i podstawowych wolności oraz praworządności i demokracji w państwach członkowskich w zgodzie z ich systemem konstytucyjnym i prawnym (*sic*);
- promowanie zaufania i zachęcanie do utrzymywania przyjaznych relacji, wzajemnego szacunku i współpracy pomiędzy państwami członkowskimi i innymi państwami;
- propagowanie muzułmańskich wartości, zachowanie muzułmańskich symboli i wspólnego dziedzictwa, obrona uniwersalności muzułmańskiej religii;
- respektowanie prawa do samostanowienia i nieingerowanie w wewnętrzne sprawy państw członkowskich oraz poszanowanie ich suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej;
- wspieranie Palestyńczyków w utworzeniu suwerennego muzułmańskiego państwa ze stolicą w Jerozolimie;
- wspieranie mniejszości muzułmańskiej i społeczności muzułmańskich poza państwami członkowskimi w celu zachowania godności oraz kulturowej i religijnej tożsamości tych społeczności (OIC Charter, 1972).

Warte uwagi jest wyraźne sformułowanie zasady nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw członkowskich OWI. Tej zasadzie odpowiadają dążenia do promowania demokratyzacji i praw człowieka z zastrzeżeniem warunku, że będzie się to odbywać w zgodzie z systemem prawnym państw członkowskich. Te i podobne do nich ograniczenia sprawiły, że OWI przetrwała do dzisiaj bez istotnych wewnętrznych rozłamów i prowadzi wspólną politykę w kwestiach nie budzących sprzeciwu poszczególnych państw członkowskich.

Rozwiązywanie konfliktów międzynarodowych

Na przestrzeni lat OKI różnie radziła sobie z rozwiązywaniem konfliktów międzynarodowych. W przypadku wojny iracko-irańskiej (1980–1988) poniosła fiasko w podejmowanych próbach pojednania stron konfliktu. Wówczas państwa członkowskie OKI podzieliły się w związku z udzielaniem poparcia jednej ze stron, przy czym większa ich liczba popierała Republikę Iraku. Ostatecznie ani Irak, ani Islamska Republika Iranu nie współpracowały z utworzonym w ramach OKI Islamskim Komitetem Pokojowym (Özerdem, 2012).

W przypadku wojny w Bośni i Hercegowinie (1992–1995) OKI wykazała się o wiele większą skutecznością. Od niemal samego początku wojny OKI solidarnie popierała stronę bośniacką konfliktu z uwagi na jej muzułmański charakter, mimo że Bośnia i Hercegowina nie należała do organizacji. OKI określiła wojnę w Bośni jako podstawowy interes ówczesnego świata muzułmańskiego. Zgodnie z tym założeniem państwa członkowskie OKI nie ustawały w występowaniu na arenie międzynarodowej przeciwko Federalnej Republice Jugosławii, oskarżały to państwo o ludobójstwo i dążyły do jego międzynarodowej izolacji. Jednocześnie OKI podważała zasadność embarga na handel bronią do Bośni i sama zapewniała ogromne fundusze Bośniakom (Karčić, 2013). Organizacja nie zajęła w przypadku tego konfliktu bezstronnego stanowiska, wspierając jawnie stronę bośniacką.

OKI zaliczyła wsparcie Palestyńczyków w utworzeniu ich suwerennego państwa do swoich zadań konstytucyjnych. Organizacja zajmuje się sprawą Palestyny od swojego powstania i jednoznacznie opowiada się przeciwko Izraelowi. OWI w swoich dążeniach do rozwiązania konfliktu izraelsko-palestyńskiego często nie uwzględnia interesów izraelskich, przez co podejmowane przez nią działania z reguły są nieskuteczne. W ramach państw członkowskich OWI niejednokrotnie dochodziło do sporów co do polityki prowadzonej względem Palestyńczyków. W 1979 r. Arabską Republikę Egiptu usunięto z organizacji za zawarcie z Izraelem porozumienia pokojowego z Camp David (Egipt został ponownie przyjęty do OKI w 1984 r.). Kryzys wewnątrz organizacji związany z polityką dotyczącą Palestyny nastąpił bezpośrednio po porozumieniach z Oslo z 1993 r., zawartych przez Izrael i Organizację Wyzwolenia Palestyny, w których oba podmioty porozumienia wzajemnie się uznawały. Wskutek porozumień z Oslo część państw OKI przerwała bojkot ekonomiczny Izraela, podczas gdy inne z uporem wzywały do kontynuowania polityki izolacji państwa żydowskiego (Hossain, 2012). Niespójność i nieskuteczność prowadzonej przez OKI polityki wobec konfliktu palestyńsko-izraelskiego podsumował malezyjski premier Tun Mahathir bin Mohamad podczas szczytu państw członkowskich OKI w Malezji w 2003 r. „Jest nas teraz 1,3 miliarda. Mamy największe rezerwy ropy naftowej na świecie. Mamy ogromne bogactwa. Nie jesteśmy tak prymitywni jak ludy, które dopiero co przyjęły islam. Jesteśmy obeznani z funkcjonowaniem światowej gospodarki i finansów. Kontrolujemy 57 ze 180 państw na świecie. Nasze głosy mogą tworzyć i niszczyć organizacje międzynarodowe. Tymczasem wydaje się, że jesteśmy bardziej bezradni niż ta niewielka liczba nawróconych, która zaakceptowała Proroka

jako swojego przywódcę [w początkach islamu – M. S.] [...] Przez ostatnie 50 lat walk w Palestynie nie osiągnęliśmy niczego. Tak naprawdę tylko pogorszyliśmy naszą sytuację” (*Speech by the Prime Minister, 2003*)⁴.

W przyjętym w 2005 r. 10-letnim planie działania (*Ten-Year Programme of Action*) państwa członkowskie OKI zobowiązały się w zakresie zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania do:

„1. Wzmocnienia roli OKI w zapobieganiu konfliktom, budowaniu zaufania, utrzymaniu pokoju, rozwiązywaniu konfliktów i odbudowie pokonfliktowej w państwach członkowskich OKI oraz w konfliktowych sytuacjach angażujących społeczności muzułmańskie.

2. Wzmocnienia współpracy pomiędzy państwami OKI oraz między OKI a międzynarodowymi i regionalnymi organizacjami w celu ochrony praw i interesów państw członkowskich w zapobieganiu konfliktom, rozwiązywaniu konfliktów i pokonfliktowej odbudowie pokoju” (*Ten-Year Programme, 2005*).

Z kolei w kolejnym 10-letnim planie działania (na lata 2015–2025) państwa OWI uściśliły kwestię dalszej kooperacji w popieraniu narodu palestyńskiego. Zobowiązały się do aktywnego działania na rzecz przywrócenia Państwa Palestyna w granicach sprzed 1967 r. (sprzed wojny sześciodniowej) przy użyciu środków tolerowanych przez prawo międzynarodowe oraz do promowania Palestyny na arenie międzynarodowej, a w szczególności do włączenia jej do społeczności międzynarodowej. Ponadto w dokumencie tym podkreślono istotną rolę OWI w rozwiązywaniu konfliktów międzynarodowych, które obejmują swoim zasięgiem społeczność muzułmańską (z nazwy wymieniono Palestynę i Kaszmir) (*The OIC – 2025, 2015*).

Pomimo powyższych deklaracji OWI okazała się bezradna w obliczu wojny domowej w Libii oraz w Syrii. Jako całość nie była w stanie prowadzić aktywnej i spójnej polityki w celu rozwiązania konfliktów między państwami członkowskimi organizacji. Brak politycznej woli i efektywnego działania w tym zakresie mógł wynikać z wielu czynników. Jednym z nich jest stosunkowo niski budżet organizacji w stosunku do celów, które sobie stawia. Obowiązkowe składki do budżetu OWI są uiszczane w pełni tylko przez część państw członkowskich (Özerdem, 2012). Istotnym powodem relatywnej bierności organizacji co do interweniowania w sprawy wewnętrzne państw członkowskich jest wspomniana już zasada nieingerencji. W związku z tym okazuje się, że OWI posiada o wiele większą skuteczność w rozwiązywaniu konfliktów międzynarodowych, gdy nie obejmują one żadnego z państw członkowskich – jak w przypadku konfliktu w południowych Filipinach.

Konflikt na wyspie Mindanao w Filipinach

Islam po raz pierwszy pojawił się na Filipinach w XIV wieku, a rozpowszechniali go muzułmańscy kupcy. Swoim zasięgiem objął przede wszystkim teren Mindanao, czyli drugiej co do wielkości wyspy Archipelagu Filipińskiego, oraz Archipelagu Sulu.

⁴ Wszystkich tłumaczeń, jeżeli nie zaznaczono inaczej, dokonał autor.

Wspólna religia muzułmańska zjednoczyła część mieszkańców tych ziem, co umożliwiło im podporządkowanie sobie pozostałych ludów na Mindanao. Jednakże dominacja muzułmańskiej ludności wyspy została przerwana przez narastające wpływy hiszpańskie, będące wynikiem rozpoczętej przez Hiszpanów kolonizacji w 1542 r. Wówczas na Filipinach pojawiło się chrześcijaństwo. Z czasem uzyskało ono dominujący zasięg – w 2010 r. według Pew Research Center chrześcijanie stanowili 93,1% ogółu ludności Republiki Filipin⁵. Chrześcijańska akcja ewangelizacyjna oraz napływ osadników chrześcijańskich nie zdołały podważyć muzułmańskiego statusu wyspy Mindanao. Stało się to dopiero za sprawą zagranicznych inwestycji, reform rolnych i wewnętrznej polityki migracyjnej. W wyniku wojny amerykańsko-hiszpańskiej w 1898 r. Stany Zjednoczone przejęły kontrolę nad Filipinami i sprawowały ją aż do uzyskania niepodległości przez to państwo w 1946 r. W 1911 r. na Filipinach rozpoczęto proces przesiedleń na ogromną skalę niemuzułmańskich mieszkańców archipelagu na wyspę Mindanao. Było ono wynikiem gwałtownego zapotrzebowania na siłę roboczą do wielkich inwestycji związanych z wydobycie zasobów naturalnych wyspy. Na Mindanao bowiem znajdują się bogate złoża takich surowców jak ropa naftowa, gaz ziemny, złoto, nikiel, żelazo. Ze względu na specyfikę gleby wyspa jest także potencjalnie zasobnym źródłem m.in. kokosów, oleju palmowego i kauczuku naturalnego (Yu Chang, 2014). Według szacunków z 1913 r. populacja Mindanao była wówczas w 98% muzułmańska. Jednak ze względu na omówione czynniki struktura religijna w ciągu XX wieku uległa drastycznym zmianom. W 1999 r. muzułmanie stanowili zaledwie 19% mieszkańców wyspy (Özerdem, 2012).

Za początek współczesnego muzułmańskiego separatyzmu na Filipinach uznaje się masakerę Jabidah (nazwa pochodzi od kryptonimu przygotowywanej operacji przeciwko Malezji), znaną także jako masakra w Corregidor. Miała ona mieć miejsce 18 marca 1968 r. Wówczas filipińska armia miała zamordować co najmniej 28 muzułmańskich rekrutów, którzy odmówili wzięcia udziału w planowanej tajnej interwencji w muzułmańskiej Malezji, motywując odmowę względami religijnymi (Aljunied, Curaming, 2012). Nie ma pewności, czy do incydentu w ogóle doszło. Wynik prywatnego śledztwa, przeprowadzonego przez słynnego filipińskiego opozycjonistę senatora Benigno S. Aquino, podważył masakerę Jabidah (*Jabidah Special Forces*, 1968). Historyczny moment nastąpił w 45 rocznicę incydentu w 2013 r. W jej obchodach udział wziął obecny prezydent Filipin Benigno S. Cojuangco Aquino III (syn wcześniej wspomnianego senatora) i wygłosił przemówienie, w którym oficjalnie potwierdził, że masakra Jabidah miała miejsce, stwierdzając iż „Minęło 4 i pół dekady od czasu krwawych wydarzeń tutaj w Corregidor. Żołnierze jednostki Jabidah zostali zamordowani, a ich cierpienie niemal zostało zapomniane [...] dzisiaj otwieramy oczy Filipińczykom na masakerę Jabidah. To miało miejsce. I jest naszym obowiązkiem, abyśmy uznali to wydarzenie za część historii naszego narodu [...]” (*Speech of President*, 2013).

Potwierdzenie istnienia masakry Jabidah przez administrację filipińską stanowiło zapowiedź podpisanego rok później porozumienia pokojowego z Islamskim Frontem

⁵ <http://www.pewforum.org/2011/12/19/table-christian-population-as-percentages-of-total-population-by-country/> (08.11.2015).

Wyzwolenia Moro⁶ (*Moro Islamic Liberation Front*; IFWM). Na podstawie porozumienia zawartego 27 marca 2014 r. filipińscy separatyści z IFWM zgodzili się zakończyć zbrojne powstanie w zamian za utworzenie autonomii Bangsamoro, które wiąże się z przemianowaniem i znacznym poszerzeniem zakresu autonomii istniejącego Regionu Autonomicznego na Muzułmańskim Mindanao (RAMM) (Yu Chang, 2014). Porozumienie nie zostało przyjęte przez pomniejsze grupy powstańcze, które kontynuują walkę zbrojną, jednak już na o wiele mniejszą skalę niż w przeszłości (*Koniec krwawego*, 2014). Zanim doszło do tego przełomowego porozumienia przez niemal pół wieku trwał intensywny konflikt na Filipinach, który przybierał niekiedy formę wojny domowej. Szczególną rolę w konflikcie o Mindanao odegrała OWI, która bierze aktywny udział w procesie pokojowym.

Po raz pierwszy OKI odniosła się do zagadnienia filipińskich muzułmanów w 1972 r., zaledwie w trzy lata po powstaniu organizacji. Wówczas na trzeciej islamskiej konferencji ministrów spraw zagranicznych wydano rezolucję, w której państwa OKI wyraziły poważne zaniepokojenie (*serious concern*) losem muzułmanów żyjących na Filipinach i zapowiedziały zaoferowanie instytucji dobrych usług Republice Filipin w celu zagwarantowania bezpieczeństwa muzułmańskich obywateli tego państwa (*The Condition of Muslims*, 1972).

Zdecydowane działania OKI podjęła przy okazji kolejnej konferencji ministrów spraw zagranicznych w 1973 r. Raporty w sprawie sytuacji muzułmanów na Mindanao przedstawili: Libijska Republika Arabska, Państwo Kuwejt i sekretarz generalny OKI. Na ich podstawie państwa członkowskie OKI zdecydowały się nie tylko na wyrażenie głębokiego zaniepokojenia (*deep concern*) sytuacją, lecz także postanowiły podjąć konkretne działania dla rozwiązania konfliktu. Wydano rezolucję, w której m.in.: zachęcono państwa członkowskie do stworzenia specjalnego funduszu pomocy muzułmańskim Filipińczykom; wezwano rząd Filipin do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony muzułmanom, do repatriacji muzułmańskich uchodźców oraz podjęcia kroków do zaprzestania chrześcijańskich migracji; a także zdecydowano o wysłaniu do Filipin delegacji w celu omówienia z rządem filipińskim sytuacji mniejszości muzułmańskiej (*The Problem of Muslims*, 1973).

Delegacja składała się z przedstawicieli Libijskiej Republiki Arabskiej, Królestwa Arabii Saudyjskiej, Republiki Senegal i Republiki Somalii. Wynikiem wizyty delegacji na Filipinach w sierpniu 1973 r. było doprowadzenie do negocjacji pomiędzy rządem Republiki Filipin a najsilniejszą organizacją reprezentującą muzułmańskich separatystów – Narodowym Frontem Wyzwolenia Moro (*Moro National Liberation Front*; NFWM). Siłą argumentów państw OKI wzmacniała groźba zastosowania embarga naftowego (Özerdem, 2012). Groźba ta miała istotne znaczenie dla filipińskiej administracji ze względu na to, że zapotrzebowanie energetyczne państwa było pokrywane w ok. 90% z importu ropy i gazu m.in. od członków OWI, takich jak Republika Indonezji i Państwo Brunei Darussalam (Steinberg, 2000).

⁶ Termin „Moro” współcześnie jest używany na określenie muzułmańskich Filipińczyków zamieszkujących Mindanao. Słowo ma hiszpańskie pochodzenie i pierwotnie odnosiło się do wszystkich muzułmanów na Filipinach, których nie udało się podporządkować Hiszpanom. Popularnym określeniem wśród filipińskich separatystów jest również termin „bangsamoro”, który oznacza „naród islamski” (Wejkszner, 2011).

Seria spotkań pomiędzy przedstawicielami Republiki Filipin, NFWM oraz państw działających z upoważnienia OKI doprowadziła do zawarcia porozumienia w Trypolisie 23 grudnia 1976 r. Największy wkład w jego zawarcie wniosła Libia, której przywódca Muammar Kaddafi (Mu‘ammar al-Qaḏḏāfi) osobiście zaangażował się w negocjacje. Najważniejsze postanowienia porozumienia w Trypolisie dotyczyły utworzenia autonomii dla muzułmanów w ramach Republiki Filipin. Jej zasięg miał obejmować 13 prowincji. Rząd centralny na podstawie tego porozumienia miał odpowiadać za politykę zagraniczną, obronę narodową, kopalnie i zasoby naturalne, podczas gdy pozostałe funkcje miały podlegać dalszym negocjacjom. Muzułmanie mieli objąć wszystkie najważniejsze funkcje w autonomicznym rządzie, a lokalne sądy miały procedować na podstawie prawa szariatu (*Šarī‘a*) (Santos, 2001). OKI popierała rozwiązania wyjątkowo korzystne dla separatystów muzułmańskich, ale nie wykraczała poza postulat autonomii, wykluczając możliwość utworzenia suwerennego państwa. Utworzenie odrębnego państwa w Mindanao mogłoby spowodować wysunięcie podobnych żądań przez inne grupy separatystyczne w Azji Południowo-Wschodniej. Było to sprzeczne z interesami dwóch wpływowych członków OKI – Republiki Indonezji i Malezji. Pomimo zdecydowanych nacisków ze strony OKI porozumienie trypoliśkie nie zostało w pełni wprowadzone w życie przez administrację filipińską kierowaną przez prezydenta Ferdinanda Marcosa. Stało się ono jednak podstawą do przyszłych negocjacji, a pozycję NFWM wzmocniło przyjęcie go jako organizację-obszernika do OKI w 1977 r. Negatywnym skutkiem porozumienia dla NFWM był konflikt wewnątrz organizacji. Doprowadził on do wyodrębnienia się organizacji partyzanckich, które nie chciały poprzestawać na autonomii i dążyły do stworzenia suwerennego państwa muzułmańskiego, co dodatkowo skomplikowało sytuację. Najsilniejszą z tych organizacji do dzisiaj pozostaje Islamski Front Wyzwolenia Moro (IFWM).

Fiasko implementacji porozumienia trypolitańskiego doprowadziło do wznowienia działań zbrojnych obu stron. OKI wówczas rozszerzyła wsparcie humanitarne, finansowe i materialne dla muzułmańskich separatystów. Jednocześnie organizacja nie ustępowała w naciskach na stronę filipińską co do wprowadzenia porozumienia trypolitańskiego.

Przełom dla sytuacji mniejszości muzułmańskiej nastąpił dopiero w 1986 r. wskutek porażki urzędującego prezydenta Ferdinanda Marcosa w demokratycznych wyborach. Wybrana w 1986 r. nowa prezydent Corazon Aquino we wrześniu tego samego roku spotkała się z liderem i zarazem założycielem NFWM Nurem Misuarim. Uzgodnili oni zawieszenie broni i wznowienie procesu pokojowego. Nowa konstytucja Filipin, ratyfikowana w lutym 1987 r., przewidywała utworzenie muzułmańskiej autonomii w Mindanao. Jej zasięg i suwerenność miał określić wydany w przyszłości przez parlament akt organiczny oraz przeprowadzone plebiscyty. Konstytucyjne zapisy stanowiły jednostronną implementację trypolitańskiego porozumienia przez administrację Corazon Aquino i jednocześnie zobowiązywały w przyszłości centralną administrację filipińską do respektowania autonomii muzułmańskiej (Santos, 2001). Toczące się między lutym a majem 1987 r. rozmowy pomiędzy rządem Filipin a NFWM odbywały się bez udziału państw OKI. Nie odniosły one żadnych skutków i kolejnych negocjacji nie podejmowano aż do zakończenia kadencji prezydent Aquino w 1992 r.

Reakcją państw OKI było wydanie rezolucji w 1988 r., zdecydowanie krytycznej wobec rządu Filipin. Stwierdzono w niej wypaczenie wiążących Filipiny postanowień z porozumienia trypolitańskiego, w szczególności zapisu precyzującego wielkość autonomii, do której bezwzględnie miało przynależeć 13 prowincji niezależnie od zapowiadanych przez nową konstytucję plebiscytów. Państwa OKI rozszerzyły materialną pomoc dla NFWM. Celem wysyłanej pomocy, zapewnionej w rezolucji, miało być wsparcie NFWM w dążeniach do obrony muzułmanów i islamu oraz wymuszenie przez separatystów na administracji filipińskiej realizacji „sprawiedliwych i prawowitych” praw wynikających z porozumienia w Trypolisie z 1976 r. (*On the Question*, 1988).

1 sierpnia 1989 r. parlament Filipin uchwalił akt organiczny, który stanowił akt wykonawczy wobec zapisów konstytucji z 1987 r. Na jego podstawie został utworzony Region Autonomiczny na Muzułmańskim Mindanao (RAMM). Władzę ustawodawczą w regionie autonomicznym w wyznaczonym przez akt organiczny zakresie sprawuje zgromadzenie regionalne (*Regional Assembly*) wybierane w wyborach powszechnych w granicach autonomii. Władza wykonawcza jest sprawowana przez regionalnego gubernatora (*Regional Governor*) wybieranego w wyborach bezpośrednich przez ludność regionu autonomicznego. Utworzono także odrębne sądy stosujące prawo szariatu we wskazanym zakresie prawa cywilnego (*An Act Providing*, 1989). O ile postanowienia aktu organicznego były korzystne dla muzułmańskich separatystów, o tyle zorganizowane w jego następstwie plebiscyty w listopadzie 1989 r. zakończyły się zwycięstwem idei autonomii muzułmańskiej w zaledwie 4 z 13 prowincji. Wywołało to zdecydowaną i solidarną krytykę państw OKI, które zadeklarowały kontynuację swojego wsparcia dla NFWM (*On the Question*, 1990).

Kolejne wybory prezydenckie w 1992 r. na Filipinach nadały impuls kwestii autonomii muzułmańskiej. Zwyciężył w nich Fidel Ramos, który jeszcze jako kandydat na prezydenta udał się do Libii, by omówić z Muammarem Kaddafim perspektywy wznowienia negocjacji pokojowych (Santos, 2001). Do września 1996 r. odbywały się liczne formalne i nieformalne spotkania zorganizowane przez OKI. Punktem odniesienia negocjacji i prac specjalnie utworzonych mieszanych komisji muzułmańsko-rządowych było porozumienie trypolitańskie z 1976 r. Skutkiem tego przedsięwzięcia było porozumienie rządu Filipin z NFWM, któremu nadano nazwę „Ostateczne porozumienie pokojowe co do implementacji porozumienia trypolitańskiego z 1976 r.” (*The Final Peace Agreement on the Implementation of the 1976 Tripoli Agreement*, 1996). Zostało ono zawarte we wrześniu 1996 r. Zarówno NFWM, jak i OKI zaakceptowały propozycje rządu Filipin.

Na mocy porozumienia z 1996 r. utworzono Specjalną Strefę Pokoju i Rozwoju (*Special Zone of Peace and Development*; SSPiR), która obejmuje 13 prowincji i 9 miast wyszczególnionych w porozumieniu trypolitańskim z 1976 r. Z góry założono tymczasowość SSPiR, w której ograniczoną administrację sprawują filipińscy muzułmanie. Jednakże zawarte porozumienie nie zakończyło konfliktu na Mindanao. Już w 1996 r. było oczywiste, że SSPiR i rząd filipiński nie będą w stanie spełnić wygórowanych roszczeń NFWM co do subsydiowania rozwoju regionu i szybkiego zwiększenia jego dobrobytu. Ponadto bardzo problematyczna jest kwestia włączenia partyzantów muzułmańskich do filipińskiej armii. Należy także zauważyć, że porozumienie dotyczyło tylko NFWM,

podczas gdy inne ugrupowania separatystów muzułmańskich nie zostały objęte układem (May, 2001).

Walkę wciąż prowadziły nieobjęte porozumieniem ugrupowania. Najważniejsze z nich to IFWM i Grupa Abu Sajjaf (*Ġamā'at Abū Sayyāf*). IFWM powstał w 1984 r. w wyniku rozłamu w NFWM. Wówczas utworzyli go filipińscy islamiści, którzy nie godzili się na autonomię i żądali niepodległego państwa rządzonego zgodnie z prawem islamskim. Grupa Abu Sajjaf powstała pod koniec lat 80. XX w. Wyodrębniła się również ze względu na cel utworzenia odrębnego państwa muzułmańskiego. Jej metody opierają się na atakach terrorystycznych wymierzonych w ludność cywilną i instytucje rządowe. Współcześnie znaczenie Grupy Abu Sajjaf jest marginalne (Wejkszner, 2011). Obie wymienione organizacje zostały uznane za terrorystyczne i posądzone przez rząd filipiński o związki z al-Kaidą (*Al-Qā'ida*). Dzięki temu Filipiny otrzymywały od Stanów Zjednoczonych po atakach terrorystycznych na *World Trade Center* 11 września 2001 r. specjalne fundusze w ramach wojny z terroryzmem (Özerdem, 2012).

Państwa OKI nie ustępowały w próbach pogodzenia zwaśnionych stron. Najaktywniej w proces pokojowy po 2001 r. angażowały się Libia i Malezja, które zdołały doprowadzić do porozumienia między NFWM a IFWM zawartego w sierpniu 2001 r. Stan względny uspokojenia sytuacji okazał się nietrwały. W lutym 2003 r. IFWM wznowił walkę na dużą skalę z armią filipińską. Użycie broni ciężkiej, bombardowań artyleryjskich i nalotów lotnictwa było powodem dużych strat wśród ludności cywilnej i przesiedleń znacznej dużej liczby osób. Porozumienie pomiędzy IFWM a Republiką Filipin wypracowane w 2008 r. przez OKI reprezentowaną przez Malezję zostało uznane przez filipiński sąd konstytucyjny za niekonstytucyjne. Przewidywało ono włączenie dodatkowych 712 wiosk na Mindanao do RAMM. Fiasko porozumienia doprowadziło do kolejnego wznowienia walk, w wyniku których tylko w ciągu jednego miesiąca swoje domy było zmuszone opuścić 600 tys. Filipińczyków (Özerdem, 2012).

Nowym bodźcem do porozumienia pokojowego z IFWM była zmiana na stanowisku prezydenta. W 2010 r. wybory prezydenckie wygrał Benigno S. Aquino III, syn prezydent Corazon Aquino i senatora Benigno S. Aquino. Na pierwszym swoim wystąpieniu po wyborze na urząd zapowiedział zakończenie konfliktu na Mindanao w sposób sprawiedliwy i pokojowy (Mogato, 2010). Porozumienie pokojowe z IFWM zostało zawarte 27 marca 2014 r., a wejście w życie całości porozumienia nastąpi po ratyfikacji jego postanowień za pomocą zorganizowanych plebiscytów. Prezydent Benigno Aquino III zapowiedział przeprowadzenie pierwszych lokalnych wyborów do utworzonego z RAMM Bangsamoro w 2016 r. (Yu Chang, 2014). OWI pozytywnie odniosła się do osiągniętego porozumienia, mimo że po raz kolejny wezwała do pełnego wprowadzenia porozumienia trypolitańskiego z 1976 r. Zwróciła się również do swoich państw członkowskich, by te zwiększyły pomoc rozwojową dla RAMM (*On the Question*, 2014).

Podsumowanie

Zapobieganie konfliktom międzynarodowym stanowi jedno z zadań, jakie stawia sobie OWI. Jak przedstawiono w niniejszym artykule nie jest ono jedynie pustym zapisem w aktach wydawanych przez państwa członkowskie OWI. Organizacja angażowała się w przeszłości w wiele konfliktów, oferowała instytucję dobrych usług, mediacje, a nawet jednoznacznie wspierała jedną ze stron konfliktu nie tylko na drodze dyplomatycznej, lecz także przez pomoc materialną. Skuteczność tych działań była różna i niejednokrotnie była ona pomniejszana przez brak dostatecznej solidarności lub zaangażowania poszczególnych państw członkowskich OWI. Pomimo to organizacja wykazuje istotną aktywność odnośnie do konfliktów, w których jedną ze stron stanowi społeczność muzułmańska.

Dotychczasowe postępowanie organizacji w zapobieganiu konfliktom międzynarodowym pozwala na stwierdzenie, że OWI nie jest obiektywna w swojej działalności. Każdorazowo faworyzuje ona stronę muzułmańską. Nie liczy się przy tym z zasadami słuszności. Wskutek tego wkład organizacji w działania na rzecz pokoju jest kontrowersyjny – pomnaża ona siłę muzułmańskiej strony konfliktu niezależnie od słuszności roszczeń społecznośc muzułmańskiej.

Filipiński rząd jest skłonny zakończyć konflikt na Mindanao. Czyni w tym celu daleko idące ustępstwa na rzecz społeczności muzułmańskiej zwanej Moro. OWI odegrała istotną rolę w konflikcie religijnym na Filipinach. Gdyby nie presja organizacji na Republikę Filipin, ta mogłaby dążyć do siłowego stłumienia separatyzmu na Mindanao. Ze względu na akty terroryzmu dokonywane przez islamskie ugrupowania separatystyczne na Filipinach potrzebny był sprzeciwu silnego bloku państw muzułmańskich, by powstrzymać przez wiele lat działania pacyfikacyjne i odwetowe rządu filipińskiego wobec mniejszości muzułmańskiej.

Ostatnie z porozumień z muzułmańskimi separatystami – zawarte 27 marca 2014 r. pomiędzy Republiką Filipin a IFWM – stanowi istotny krok w kierunku wygaszenia konfliktu na Mindanao. Dotąd nie wiadomo, czy zostanie ono w pełni wdrożone. Zarówno znaczna część obywateli Filipin, jak i ich parlamentarnych reprezentantów jest przeciwko daleko idącym ustępstwom na rzecz separatystów muzułmańskich. Do negatywnego postrzegania mniejszości muzułmańskiej i jej roszczeń przyczyniają się akty terrorystyczne i inne działania kryminalne ugrupowań, które podają się za jej reprezentantów. Jednym z ostatnich wydarzeń, które wzburzyły filipińską opinię publiczną było tragiczne w skutkach starcie oddziałów specjalnych filipińskiej policji z dżihadystami filipińskimi wspieranymi przez IFWM w Mamasapano 25 stycznia 2015 r. W trakcie potyczki śmierć poniosło 44 funkcjonariuszy policji, 17 bojowników IFWM i 5 osób cywilnych (*On the Question*, 2015).

Bibliografia

- Akbarzadeh, S., Connor, K. (2005). *The Organization of the Islamic Conference: sharing an illusion. Middle East Policy*, Summer, 2005, Vol. 12(2).
- Aljunied, S.M.K., Curaming, R.A. (2012). Mediating and Consuming Memories of Violence. the Jabidah Massacre in the Philippines. *Critical Asian Studies*, June, 2012, Vol. 44, Issue 2.
- An Act Providing for an Organic Act for the Autonomous Region in Muslim Mindanao.* (1989). Republic Act No. 6734, Congress of the Philippines. Pobrano 11 listopada 2015, z: http://www.lawphil.net/statutes/repacks/ra1989/ra_6734_1989.html.
- Azin, T. (2012). The Organisation of Islamic Cooperation and Regional Challenges to International Law and Security. *Amsterdam Law Forum*, 01 May 2012, Vol. 4(2).
- Bacik, G. (2011). The Genesis, History, and Functioning of the Organization of Islamic Cooperation (OIC): A Formal-Institutional Analysis, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2011, Vol. 31(4).
- Buendia, R. (2005). The state- Moro armed conflict in the Philippines Unresolved national question or question of governance? *Asian Journal of Political Science*, 2005, Vol. 13(1).
- Calfano, B.R., Sahliyah, E. (2008). Determining Democracy in the Organization of the Islamic Conference, *Social Science Quarterly*, 2008, Vol. 89(3).
- Farrar S. (2014). The Organisation of Islamic Cooperation: Forever on the Periphery of Public International Law? *Chinese Journal of International Law*, 2014, Vol. 13(4).
- Hossain, I. (2012). The Organization of Islamic Conference (OIC): nature, role, and the issues. *Journal of Third World Studies*, Spring, 2012, Vol. 29(1).
- “Jabidah! Special Forces of Evil?” by Senator Benigno S. Aquino Jr. (1968). Pobrano 8 listopada 2015, z: <http://www.gov.ph/1968/03/28/jabidah-special-forces-of-evil-by-senator-benigno-s-aquino-jr/>.
- Karčić, H. (2013). In Support of a Non-member State: The Organisation of Islamic Conference and the War in Bosnia, 1992–1995. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2013, Vol. 33(3).
- Koniec krwawego konfliktu na Filipinach. Podpisano porozumienie pokojowe z islamskimi rebeliantami* (2014). PAP. Pobrano 10 listopada 2015, z: <https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1085809,Koniec-krwawego-konfliktu-na-Filipinach-Podpisano-porozumienie-pokojowe-z-islamskimi-rebeliantami>.
- May, R.J. (2001). Muslim Mindanao: Four Years After the Peace Agreement. *Southeast Asian Affairs*.
- Mogato, M. (2010). *Philippine President Aquino to fight graft and poverty*. Pobrano 15 listopada 2015, z: <http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE65T0QS20100630?sp=true>.
- OIC Charter* (1972). Pobrano 21 listopada 2015, z: http://www.oic-oci.org/oicv2/page/?p_id=53&p_ref=27&lan=en.
- On Changing the Name of the Organization of the Islamic Conference* (2011), rezolucja nr 4/38-ORG, 26–28 Rajb, 1432 H (28–30 June 2011). Pobrano 21 listopada 2015, z: <http://www.oic-oci.org/38cfm/en/docs.asp>.
- On the Question of Muslims of Southern Philippines* (1988), rezolucja nr 41/17, 3–7 Sha’ban, 1408 H (21–25 March 1988). Pobrano 11 listopada 2015, z: http://mnlfnct.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm.
- On the Question of Muslims of Southern Philippines* (1990), rezolucja nr 43/19-P, 9–14 Muharram, 1411 H (31 July – 5 August 1990). Pobrano 11 listopada 2015, z: http://mnlfnct.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm.
- On the Question of Muslims of Southern Philippines* (2014), rezolucja nr 2/41-MM, 20–21 Sha’ban, 1435 H (18–19 June 2014). Pobrano 15 listopada 2015, z: <http://www.oic-oci.org>.
- On the Question of Muslims of Southern Philippines* (2015), rezolucja nr 2/42-MM, 9–10 Sha’ban, 1436 H (27–28 May 2015). Pobrano 15 listopada 2015, z: <http://www.oic-oci.org>.
- Rehman, J., Berry, S.E. (2012). Is “defamation of religions” passe? The United Nations, Organisation of Islamic Cooperation, and Islamic state practices: lessons from Pakistan. *The George Washington International Law Review*, May, 2012, Vol. 44(3).
- Santos, S. Jr. (2001). The Muslim dispute in the southern Philippines: a case of Islamic Conference mediation. *Australian International Law Journal*.

- Speech by the Prime Minister of Malaysia The Hon. Dato Seri Dr Mahathir Mohamad at the Opening of the Tenth Session of the Islamic Summit Conference Putrajaya Malaysia 20 Shaaban 1424H (16 October 2003) 10.00 AM (2003)*. Pobrano 7 listopada 2015, z: <http://www.asean.org/resources/2012-02-10-08-47-56/leaders-view/item/speech-by-the-prime-minister-of-malaysia-the-hon-dato-seri-dr-mahathir-mohamad>.
- Speech of President Aquino at the 45th anniversary of Jabidah Massacre, March 18, 2013 (2013)*. Pobrano 8 listopada 2015, z: <http://www.gov.ph/2013/03/18/speech-of-president-aquino-at-the-45th-anniversary-of-jabidah-massacre-march-18-2013-english/>.
- Steinberg, D.J. (2000). *The Philippines. A Singular and a Plural Place*. Westview Press.
- Wejkszner, A. (2011). *Islamski Front Wyzwolenia Moro i Abu Sajjaf. Ewolucja islamskiej aktywności terrorystycznej na Filipinach*. „Przegląd Strategiczny”, nr 1.
- The Condition of Muslims in the Philippines (1972)*, rezolucja nr 12/3, Muharram, 1392 H (February/March 1972). Pobrano 10 listopada 2015, z: http://mnlfn.net.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm.
- The Final Peace Agreement on the Implementation of the 1976 Tripoli Agreement Between the GRP and the MNLF (1996)*. Pobrano 14 listopada 2015, z: <http://www.opapp.gov.ph/resources/final-peace-agreement-implementation-1976-tripoli-agreement-between-grp-and-mnlf>.
- The OIC – 2025 Programme of Action (2015)*. Pobrano 12 kwietnia 2016, z: http://www.oic-oci.org/oicv3/upload/pages/typoa/en/poa_v4_en.pdf.
- The Problem of Muslims in the Philippines (1973)*, rezolucja nr 4/4, 9-21 Safar, 1393 H (24-26 March 1973). Pobrano 10 listopada 2015, z: http://mnlfn.net.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm.
- Ten-Year Programme of Action to Meet the Challenges Facing the Muslim Ummah in the 21st Century (2005)*. Pobrano 21 listopada 2015, z: http://www.oic-oci.org/oicv2/upload/pages/typoa/en/poa_en_rev1.pdf.
- Yu Chang, A. V. Y. (2014). *Philippine Peace Agreement on Bangsamoro*, *International Law News*, Summer, Vol. 43, Issue 3.
- Özderdem A. (2012). *The Contribution of the Organisation of the Islamic Conference to the Peace Process in Mindanao*. *Civil Wars*, Vol. 14(3).